

Րաֆֆի

Ղույլուբանի

(Առասպել)

Կար, չկար մի քաղաք՝ մեծ և փառավոր,
Այն կողմն աշխարհին, մեզնից հեռավոր,
Մեծ ծով էր պատել նորա բոլորքը,
Սուրի տեղ բահը կրրում էր գորքը:

Այնտեղի կյանքը ազատ էր, հարմար,
Իսկ բնակիչներին՝ ոչ թիվ, ոչ համար,
Գործում են նորա գոհ աստծո փառքից,
Ոչ որ վաստակը չէ խլում ձեռքից:

Ապրուստը առատ, բընավ հոգ չըկա,
Միշտ եղն ու մեղր ուտում են նորա,
Այնտեղ աղբատն էլ սրտում դարդ չունի
Նա ջրի փոխարեն խընում է գինի:

Այնտեղ ձմեռն էլ ծաղկում է նըշենին,
Չունի մուշտակի պետքը ծերունին,
Իսկ նոցա աշունն, որպես մեր գարուն,
Կանաչ են ծառեր, գեղեցիկ, սիրուն:

Տարին երկու գամ ծընվում է գառը,
Միշտ կաթն էր տալիս տիրոջն ոչխարը,

Ծնունդն էլ, գիտե՞ք, բոլորը ջուխտակ,
Չըկա ոչ մի սև, ամենը սպիտակ:

Ուր խանին երբեք չեն տալիս բեգար72:
Սուլասթ73, ջարհնա74, այդպես բան չըկա:
Եվ նոցա սիրուն կին ու աղջիկը
Տրնից չէ քաշում գագան պարսիկը...

Մարդին պետք չէր գրնալ անտառը,
Վառելու համար կտրելու ծառը,
Փայտը գալիս էր ձրրի նրանց համար,
Վառե՛ ու վառե՛, չունի չափ, համար:

Այդ ո՞վ էր բերում: Միշտ Ղույլուբանին,
Տարին մի անգամ, բայց ամբողջ տարին
Վառելու համար էր նա բավական,
Այլև շինվածքին էր միշտ պետքական:

Ղույլուբանին էր մի «դէվ»75 գորավոր,
Մարմնով անճոռնի, դեմքով հրեշավոր,
Մի հատիկ աչք միայն ուներ ճակատին
Եվ ջուխտ եղջյուրներ կրում էր գագաթին:

Ճանճ էր նորա մոտ Ադամա որդին,
Թեև նա ուներ կերպարանք մարդին.
Գերանի պես հաստ էր նորա բագուկ,
Հսկան նորա մոտ՝ կարճ, որպես թըգուկ:

Ամեն անգամին, երբ քայլ էր փոխում,
Բարձր լեռները խըճի պես կոխում,
Նորա ահագին ամեն մի ոտքը
Ամբողջ դաշտի վրա թողնում էր հետքը:

Նա շունչ էր քաշում՝ լինում էր մրրիկ,
Շարժվում են ծառեր՝ մեծ և փոքրիկ,
Նա ձայն էր հանում՝ գոռում էր սարը,
Եվ որոտալով թընդում անտառը:

Այն երկրում մի ծով կար պարզկապուտակ,
Ոչ սահման ուներ և ո՛չ էլ հատակ,
Չափել նորա խորքն՝ անհնարին էր, գուր,
Նորա մոտ մեր լիճն էր մի գավաթ ջուր:

Մտնում էր դեվն այն ծովի միջում՝
Որպես արագիլ ճահճի մեջ շրթջում,
Եվ ջուրը հագիվ-հագիվ հասնում էր,
Նորա ծընկները միայն ծածկում էր:

Մեծ-մեծ ձրկներն որսում էր դեվը,
Եվ բարձրանում էր մինչև արևը,
Այնտեղ երկնքում ձեռքով բռնում էր,
Արևի բոցով լավ խորովում էր:

Այդ նորա համար էր նախաճաշիկ,
Ընթրիքն ավելի ճոխ էր, անուշիկ,
Հարյուր կամ հիսուն գառն ու ոչխարը,
Հագիվ լեցնում են ահագին փորը:

Այդ դեվն էր, որ միշտ փայտը բերում էր,
Կարծո՞ւմ եք կացնով նա կըտրում էր,
Ո՛չ: Խլում էր ծառերը մին-մին արմատից,
Որպես քաղհանը 76 խոտերը արտից:

Նորհաս ծառերից հյուսում էր չըվան,
Ինչպես կանեփից՝ մենք թոկ կամ պարան,
Կապում էր ահագին՝ յուր մեծ շալակը,
Թեթև բեռան պես՝ կրում էր քամակը:

Բայց ինչպե՞ս շալակ... սև սարի նման,
Ամբողջ կես անտառ յուր մեջքի վերան՝
Դիզված է այնպես՝ բարձր և ահագին,
Կարծես փոքրիկ ճանճ նստած է քամակին:

Բերում էր քաղաքը և նորա մոտին
Քրցում էր շալակը: Թընդում է գետին.
Հանկարծ երկրաշարժ: Մըթնում է օդը,
Եվ ահեղ ձայնով գոռում է որոտը:

Տերևի նման դողում է աշտարակ,
Թափվում են վախից մարդիկը հրապարակ,
Կործանվում են տըներ, գմբեթ և սեղան,
Եվ հղի կնիկը վիժում է յուր տղան...

Որպես աստուծո ահեղ պատուհաս,
Տալիս էր քաղքին՝ դեվն այդպես վնաս,
Իսկ նորա օգուտը դորա համեմատ,
Ճշմարիտն ասած, էր ավելի շատ:

Վերջին աղքատի օջախի մեջը
Ծըխում էր ծուխը մինչ տարվան վերջը,
Նա դորա համար բան չէր վճարում,
Փայտն առատ էր, վառում էր, վառում...

Հավաքվեց քաղքի բոլոր ժողովուրդ,
Խելոք ծերունիք կազմեցին խորհուրդ,
Ինչպե՞ս հեռացնել այդպիսի վտանգ,
Որ փայտը նրանց չընստեր շատ թանկ:

Մտածեցին նորա շատ մտածմունքներ,
Հին մարդիկներից արին հարցմունքներ,
Եվ վերջ ի վերջո գրտան մի հրնար՝
Քաղաքն անվնաս պահելու համար:

Ուղարկեցին նոքա քանի մի ավեր
Միպտակ մորուքով, ծեր և պատվավոր,
Գնացին նոքա դէվի մոտ դեսպան.
Քաղաքի կողմից հայտնել այդպես բան՝

«Ողջույն լինի քեզ, ո՛վ դէվ գորավոր,
Քաջ հսկաների տեր և թագավոր,
Ողջունում է քեզ մեր ողջ քաղաքը,
Թո՛ղ պայծառ լինի քո հարզն ու փառքը;

Այսքան տարի է մեր քաղքի համար
Դու փայտ ես տալիս առատ, անսպառ,
Եվ դորա մասին մեր ողջ բազմություն
Հայտնում է քեզ յուր շնորհակալություն:

Որպեսզի անմոռաց լինի այդ հիշատակ,
Քաղաքն այդ շապիկն ուղարկեց սպիտակ,
Որ հագնես նորան, տրկյոր չը շրջես,
Քո մերկությունը նորանով ծածկես:

Մի ամբողջ տարի քաղքի ջուլհակը
Սպառեց բոլոր՝ բուրդն ու բամբակը,
Մի ամբողջ տարի մեր ողջ կնանիք
Հազիվ կարացին կտրել այդ շապիկ:

Շա՛տ թանկ է նստել մեզ այդ շապիկը,
Շա՛տ մեծ է նորա գինն ու արժեքը,
Բայց կրտանք քեզի դորան մենք աժան,
Որպես քո պատվին վայել է, արժան:

Դորա կես փողը քեզ ընծա լինի,
Կեսին մեզ կը տաս մուրհակ ըստ օրինի,
Տարի ժամանակ, թեթև տոկոսով,
Մինչև լրացնես պարտքդ աստուծով»:

Դեվը շատ սիրով ընդունեց այդ պայման,
Ուրախությամբ շրկար չափ, սահման.
Որքան նա մեծ էր մարմնի կազմվածքով,
Այնքան հիմար էր մտքով ու խելքով:

Եկավ ժամանակ: Լրացավ տարի:
Դեվը փող չունի պարտքը վճարի,
Եվ պարտատիրոջ ահից, երկյուղից
Չըրկվեցան նորա աչքերը քրնից:

Թեև դեվ էր նա, եղավ երկչոտ սաստիկ,
Ինչե՛ր չեն անում խորամանկ մարդիկ...
Հրգոր առյուծին շինում են կատու:
Եվ հսկաներին՝ յուրյանց հարկատու...:

Դեվն այնուհետև, երբ բերում էր փայտ,
Բերում էր գաղտնի, գիշերով, անհայտ,
Որ քաղաքացիք նորան չը տանջեն,
Դատավորի մոտ պարտքը պահանջեն:

Նա յուր շալակը խիստ զգույշ կերպով
Դընում էր գետին, փախչում էր շտապով,
Ծառի տերևն էլ տեղից չէր շարժվում,
Մի խշռոց անգամ նրանից չէր լսվում:

Իսկ քաղաքացուն այդ էր հարկավ:
Բայց մարդն է ազահ և վտանգավոր...
Նրանք պարտքը թողին այնքան ծանրացավ
Մինչ դեվն իսպառ նրանց գերի դարձավ:

Եվ այնուհետև եղավ վախատական,
Թափառում է միշտ այդ խեղճ պարտական...
Թափառում է նա աշխարհից աշխար,
Երկյուղը նորան քրշում է անդադար:

Այն մեծ մարմինը հալվեց... մաշվեցավ...
Լոկ ուրվականի մի ձև ստացավ.
Նա ման է գալիս միշտ մութն գիշերով,
Կոտրած սրտով և վախվրիսալով:

Երբ աղամորդու երես է տեսնում,
Իսկույն օդի մեջ չքանում է, կորչում,
Մի՛ վախիր նրանից, սիրելի Սառա,
Նա բարի մարդուն երբեք չէ վնասում...:

Եվ այժմս էլ մեզ հետ մեր քաղաքացիք
Վարվում են այդպես, սիրելի քույրիկ,
Մեզ վրա ծախում են յուրյանց լաթերը
Եվ բազմացնում են՝ տոկոս-պարտքերը...